

Uusiutuvan energian ihmemaa

■ JUHO LAMMINTAUSTA

Al Gore: *Our Choice – a Plan to Solve the Climate Crisis*. Bloomsbury 2009.

Onko kokonaisvaltainen ympäristönsuojelu jäämässä ilmastomuutoskeskeisyyden jalkoihin? Erityisen kiintoisaa olisi kuulla Al Goren vastaus. Goren kirjoissa¹ muiden ympäristöaiheiden ”devalvaatiokehitys” näkyy nimittäin erityisen selvästi. Hänen uusin teoksensa, *Our Choice: A Plan to Solve the Climate Crisis*, on loogista jatkoa *Epämiellyttävälle Totuudelle*. Toisaalta ero varapresidenttiyttä edeltäneeseen *Maapallo Vaakakupissa* on entistä selvempi.

Länsimaiset ilmastomuutos toimien uhkaamat tahot ovat jo yli vuosikymmenen ajan puhuneet ”ilmastonmuutosysteriasta”. Vaikka tämä kritiikki on vähintäänkin kiinnostavaa, se on pohjimmiltaan melko hampaatonta, sillä se perustuu ensisijaisesti tieteellisten todisteiden kiistämiseen. Lähinnä kyse on epäluulon kylvämisestä.

Ilmastomuutoskeskeisyyttä voi kuitenkin tarkastella kriittisesti myös täysin päinvastaisesta suunnasta. Ilmastomuutoksen saama huomio ärsyttää

1 Gorelta on ilmestynyt neljä pääteosta: *Maapallo Vaakakupissa* (1992), *Epämiellyttävä Totuus* (2006), *The Attack on Reason* (2007) ja *Our Choice* (2009). Näistä *The Attack on Reason* käsittelee lähinnä Yhdysvaltojen sisäpolitiikkaa, eikä siten ole yhtä tärkeä Goren ympäristönäkemyksien kannalta kuin kolme muuta. Se kuitenkin sopii yhteen yllä kuvatun kehityksen kanssa, sillä myös siinä ilmastomuutoksen asema on keskeinen.

nimittäin taatusti myös radikaalia ympäristöväkeä. Moni tiukan linjan ekologisti pohtiikin varmasti, mihin on unohtunut perinteinen ja ennen kaikkea kokonaisvaltainen luonnonsuojelu.

Totta onkin, että väestönkasvu, luonnonvarojen ehtyminen tai kasvi- ja eliölajien sukupuutot ylittävät uutiskynnyksen aiempaa harvemmin. Toki näitäkin käsitellään, mutta hyvin harvoin ilman jokseenkin keinotekoista ilmastomuutoskontekstia. Ekologistin näkökulmasta tilanne on nurinkurinen. Ilmastohan on, vertauskuvallisesti, vain yksi osa maapallon suurempaa palapeliä. Miksi sen siis tulisi dominoida kaikkea ympäristöön liittyvää keskustelua ja päätöksentekoa? Kyynisin voisi todeta ilmastomuutoskeskeisyyden vienteen globaalia ympäristöpolitiikkaa ihmiskeskeisempään ja samalla laimeampaan suuntaan. Koska ilmastomuutosprojekteja ohjaavat mukavuudenhaluinen väestö ja talous, ne ovat muuttuneet ”vihollisleirin projekteiksi”.

Todellisuudessa ”ilmastomuutoksen nousu” on toki johtunut ennen kaikkea tieteellisistä todisteista ja niiden esilletuonnista. Tärkeimpien yksittäisten vaikuttajien joukkoon voi huoletta laskea hallitustenvälisen ilmastomuutospaneelin (IPCC, *Intergovernmental Panel on Climate Change*) ja Al Goren; etenkin näiden yhteisen Nobel-palkinnon jälkeen. Goren edellinen teos, *Epämiellyttävä Totuus*, olikin pitkälti IPCC:n viestin levittämistä laajalle yleisölle, tosin vahvasti väritetyssä muodossa.

Gore esiintyy mielellään edelläkävijänä, henkilönä, joka näki il-

mastonmuutoksen uhan jo kauan ennen muita. Väite ei toki olekaan suoranainen valhe. Asian toista puolta hän ei kuitenkaan tuo esiin. Keskittyessään ilmastomuutokseen Gore on nimittäin samalla hylännyt koko joukon muita uhkia, sekä huomattavasti perustelumman tavan tarkastella ympäristöä. Valinta on ollut täysin subjektiivinen, eikä Gore ole sitä koskaan juuri selittänyt.

Our Choice vie tätä priorisoidusta entistä pidemmälle. Kuvaa-va on, että kirja on ristiriidassa paitsi laajempien ympäristöideologioiden, myös Goren itsensä aiemmin esittämien näkemyksien kanssa. Erityisen merkillepantavaa on kirjan tapa käsitellä muita ympäristön osia. Esimerkiksi eläimille tai valtamerille Gorelta ei riitä huomiota, ja kasvikkunnankin hän näkee vain *hiilinieluna*. Outoa on myös tapa kuvata väestönkasvun asteittainen hidastuminen ”menestystarinana” sekä hyvin ylimalkainen suhtautuminen kulutusveitoseen talouteen. Pohjimmaksi syiksi ilmastokriisille Gore tarjoaakin näiden sijaan esimerkiksi ihmisen aivorakennetta.

Hiiliperäisistä energianlähteistä luopuminen on Goren mukaan kiinni yksinomaan tahdosta. Vajaa puolet uudesta kirjasta kuluu vaihtoehtojen kuvaamiseen. Kuvia ja teknisiä yksityiskohtia kaipaavalle teoksen alkupuoli onkin varmasti mielenkiintoista luettavaa. Aurinkopaneelien, tuulivoimaloiden ja maalämmön peruseräkkeet tuntevalle siitä tuskin on iloa. Tyyli on Goren aiempiin teoksiin verrattuna korostetun oppikirjamainen.

”Opetusjakson” jälkeen tarjolla on hyvin vähän mitään konkreettista. Punaisen langan puuttumi-

nen selviää viimeistään loppuluvussa, jossa tulevaisuuden ihmiset on pantu kertomaan, miten kaikki kääntyi parhaaksi. Vastaukset liikkuvat aiempien lukujen tapaan hyvin abstraktilla tasolla eikä kiistanalaisia linjauksia löydy.

Kirjan otsikko onkin pahasti harhaanjohtava. Suurin ongelma on kattavan ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman puuttuminen. Mukana ei ole edes laskelmia siitä, mitä siirtyminen uusiutuvan energian varaan vaatisi. Vertauskuva mieleen tulevatkin lähinnä teknologiamessut, huonoja puolia uusissa teknologioissa ei tunnu juuri olevan.

Vuonna 1992 ilmestyneessä ensiteoksessaan *Maapallo Vaakakupissa*, Gore kuvasi asioita avarakateisemmin. Tuolloin hän painotti ennen kaikkea tarvetta ratkaista kaikki ympäristöongelmat yhdessä. Ilmastomuutos on vakava ongelma, mutta vain yksi laajemman kriisin oireista, Gore totesi tuolloin. Kaikki ympäristöongelmia yhdistävä tekijä oli Maapallo, ei ilmasto.

Varapresidenttien voi nähdä muodostavan vedenjakajan Goren ympäristönäkemyksissä. Etenkin virkakauden loppupuolella ilmastomuutos oli jo noussut asialistan kärkeen. Hävittyään presidentinvaalit Bush nuoremmalle, Gore alkoikin kampanjoida ainoastaan ilmastomuutostoimien puolesta. Kokonaisvaltainen ympäristönäkemyksensä oli kääntynyt päällelleen.

Ilmastomuutoskeskeisyys saavutti suurimman menestyksensä 2000-luvun puolivälin paikkeilla. Elokuva *Epämiellyttävä Totuus*, ja sitä täydentävä kirja olivat suurmenestyksiä. Se, että Gore paikoin suurenteli tietoja, ei ainakaan Nobel-komiteaa haitannut.

Vielä vähemmälle huomiolle jäi ideologinen innovaatio, jonka *Epämiellyttävä Totuus* sisälsi. Kyseessä oli ”ekokatastrofi” ja ”ympäristökriisi” -termien korvaaminen ”ilmastokriisillä”. Ilmastokriisi sisältää kahden edellä mainitun tapaan koko joukon muita ympäristöongelmia. Kaikki ovat kuitenkin joko ilmastomuutoksen seurauksia tai siihen vaikuttavia tekijöitä.

Gore ei 2000-luvun teoksissaan mainitse juuri lainkaan ongelmia, jotka eivät sovi tähän ilmastokriisin perusajatukseen. Lisäksi muuttamat ongelmat, jotka kiistatta siihen kuuluvat, kuten väestönkasvu ja kulutuskeskeisyys, mainitaan vain ohimennen. Erityisen tärkeää on, ettei ilmastokriisin ratkaisu sisällä puuttumista näihin kumppaan-kaan. Ei ole yllättävää, että ilmastokriisi on saanut ihmiset aktivoitumaan aiempaa laajemmin. Kukapa ei innostuisi koko ympäristökriisin ratkaisemisesta näin pienellä vaivalla?

Ekologeille Goren 2000-luvun linja lienee myrkyä. Heidän mielestään rajoittamaton talouskasvu, teknologisen kehityksen ihailu ja ennen kaikkea väestönkasvu vievät tuhoon. Yleisesti ekologitit vaativat myös suoraa demokratiaa ja paluuta luonnon yhteyteen. Heidän mukaansa oman elämän ympäristövaikutukset tulisi itse havaita ja niellä (ainakin vertauskuvallisesti). Vuonna 1992 Gore oli itsekin vielä samoilla linjoilla. Moitteita saivat niin kulutukseen perustuvat taloudet kuin teknologiatkin. Väestönkasvu oli saatava kontrolliin ja ihminen takaisin luonnon lumoihin. Ratkaisuksi Gore tarjosi ”globaalia Marshall-suunnitelmaa”. Se sisälsi muun muassa vapaan talouden korvaa-

misen ”ekotaloudella”, maailmanlaajuisen ympäristökampanjan sekä ehkäisyvälineiden rajoituksetoman jakelun. Pohjimmainen tarkoitus ei jäänyt epäselväksi, ihmisen asema tulisi palauttaa tasapainoiseksi luonnon kanssa.

Nykyisin Gorea ja ekologisteja yhdistää kuitenkin enää vain tapa kuvata tulevaisuutta. Vaikka molemmat esittävät tulevaisuuden hyvin synkkänä, Gorelle tuntuu ratkaisuksi riittävän lähinnä ilmastomuutoksen edessä nöyrytyminen. Tarkat päästöraajat ja tarkka suunnitelma hiilestä luopumiseen (*Our Choice*) ovat yksityiskohtia, joihin hänellä ei ole kantaa. Koska hän kuitenkin jatkaa myös ilmasto-kriisin todellisten taustasyiden kuvailemista, hänen tarjoamansa ilmastajohtajuus on kyseenalaista.

Gorea onkin syytetty omien taloudellisten etujensa ajamisesta. Sijoitukset vaihtoehtoisia energiamuotoja ja teknologioita kehittäviin yrityksiin takaavatkin hänelle varmasti sievoisia summia. Itsessään tämä ei ole tuomittavaa. Varmaa kuitenkin on, ettei Goren radikaalimpi linja omannut vastavaa taloudellista potentiaalia.

New York Times oli viimeisin jankties arvostetuin taho joka hiltjattain kyseenalaisti Goren roolin ilmastomuutoksen vilpittömänä profeettana. Goren uudessa teoksessaan esittelemä keinovalikoima on juuri se, johon hän on lehden mukaan investoinut, siksi hänen olisi syytä tarjota valinnalleen uskottava selitys. Koska hän ei niin tee, ero esimerkiksi *Epämiellyttävään Totuuteen* on selvä. Gore liikkuu nyt, ellei omalla asiallaan, niin ainakin omissa nimissään.

Tasapuolisuuden vuoksi tulee tuoda esiin myös ekologisiin

kohdistuvaa kritiikkiä. Pelkät teelliset faktat eivät riitä, jos maailma halutaan kääntää päälleen. Hyvin vahva teoria, joka perustelisi vaatimukset, olisi välttämätön. Nykyisellään teorioita toki on, mutta mikä niistä vakuuttaisi kaikki tai edes merkittävän osan ihmiskunnasta?

Kenellä on oikeus määritellä mitä, miksi ja miten tulisi suojella tai säilyttää? Entä mikä on ihmiselle tarkoituksenmukainen rooli ympäristönsä muovaajana tai suojelijana? Näiden kaltaisiin peruskysymyksiin ekologistien tulisi aluksi löytää vastaukset. Tehtävää ei voi luonnehtia helpoksi. Ilman vastauksia ekologismia on kuitenkin vaikea luokitella omaksi ideologiakseen. Ennemmin on kyse sekalaisesta ryppästä aatteita, joita yhdistää kriittinen suhtautuminen luonnon hyväksikäyttöön.

Ilmastomuutos on suurelta osin vapaa näistä kokonaisvaltaisen ympäristönsuojelun ongelmista. Se on helppo kuvata uhkana nimenomaan ihmisille. Ilmastomuutos-toimet eivät myöskään vaadi kovin suuria muutoksia vallitsevaan talousjärjestelmään. Päinvastoin, jos uskottaan esimerkiksi Gorea, nykyjärjestelmä saa ilmastotalkoista piristysruiskeen. Mikäli ilmastomuutostoimiin ei sisällytetä väestönkasvun rajoitteita, uskontojen jyrkkä vastustus poistuu. Samalla toimet kuitenkin myös siirtyvät osaksi järjestelmää, jonka ekologit haluavat kaataa.

Kenties Gore ja monet muut ilmastomuutostoimien äänitorvet toivovat pohjimmiltaan myös muiden ympäristöongelmien ratkaisua. Vaarana kuitenkin on, että monille ilmastotalkoisiin mukaan tuleville tahoille ilmastomuutos

saattaa olla vain helppo väylä esittäytyä ympäristömyönteisinä, tulevaisuudesta huolehtivina ja merkittävänä. Luonnollisesti mukaan halutaan myös omien etujen varmistamiseksi. Ympäristö jää helposti taka-alalle, ja lopulta ilmaston ja ympäristön yhteys säilyykin enää lähinnä symbolisella tasolla.

Onkin täysin mahdollista, että tulevaisuudessa muu ympäristönsuojelu joutuu enenevässä määrin kilpailemaan huomiosta ja varoista ilmastomuutostoimien kanssa. Esimerkiksi luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja biopolttoaineiden kasvava kysyntä vaativat vastakkaisia toimia. Entä miten käy vaikkapa Itämerelle? Riittääkö eri valtioilta jatkossa rahaa (tai tahtoa) sekä päästörajoitusten että niistä irrallisten suojeletoimien toimeenpanoon?

Mikäli koko ympäristökriisiin haluttaisiin tarttua toden teolla, ei tarvitse olla ääriajatusten kannattaja tajutakseen tietyt realiteetit. On ilmiselvää, että luonnon kannalta kestävä ratkaisu tulisi ottaa sen eri osat huomioon tasapuolisesti. Mikäli ihminen nähdään osana luontoa, ratkaisu sisältäisi myös kulutukseen ja väestönkasvuun liittyviä rajoitteita. *Our Choice* ei tarjoa tällaista ratkaisua. Itse asiassa siinä on vaikea nähdä ratkaisua edes Goren itsensä kuvaamaan ilmastokriisiin.

Kirjoittaja on valtiotieteiden maisteri.